

Adéla JALOVECKÁ

MOŽNOSTI MUZEJNÍ PREZENTACE KULTURNÍHO DĚDICTVÍ – teoretická východiska, realizace, používané prostředky.

Bakalářská práce v rámci oboru Presentace a ochrana kulturního dědictví na Historickém ústavu Filozofické fakulty Univerzity Hradec Králové

Hradec Králové 2015

/osm nečíslovaných stran – titul, zadání práce, prohlášení, poděkování, anotace, obsah; vlastní text práce str. 8-105, seznam použité literatury a internetových zdrojů str. 106-111, obrazové přílohy str. I-XLVI, tabulky str. XLVII-LXV

Posudek oponenta

Předloženou bakalářskou práci lze v podstatě rozdělit na dvě základní části.

První zahrnuje úvod a první tři kapitoly. Čtvrtá kapitola tvoří jistý přechod ke druhé části, ve které spatřuji těžiště celé studie.

Úvodní rozsáhlé pasáže jsou v podstatě kompilativním shrnutím obecných poznatků, a to především na základě dvou publikací Josefa Beneše, které jsou občas proloženy odkazy a odvolávkami na studie Ladislava Kesnera a dvou zahraničních prací.

Výrazná závislost na tezích J. Beneše je zjevná např. v téměř bezvýhradném přijetí jeho klasifikace tří základních forem muzejní prezentace, která zahrnuje a) *autentické*, zvané též „*památkové*“, b) *dokumentované* („*muzejní typ*“) a c) *nedokumentované* (též „*galerijní*“) podání – srv. str. 15 a násl.

Tuto typologii si autorka osvojila velmi důrazně a užívá ji ve velké míře i ve vlastním hodnocení posuzovaných expozic a výstav.

V těchto obecných pasážích se věnuje skutečně širokým souvislostem muzejní prezentace, včetně např. historie a současnosti českého muzejnictví, otázkám délky jednotlivých muzejních prezentačních akcí, zásadám prezentace – kde sleduje především návštěvníky, včetně některých generalizujících a zjednodušujících tvrzení, jako např. že „*expozice by měla býtsmyslově a kognitivně přístupná všem /zvýraznil Z.Z./ potencionálním návštěvníkům*“ (str. 18), dále též vlivu expozic na návštěvníky (str. 19 sq.) – zde např. včetně údajné potřeby možnosti občerstvení, dětských koutků apod. (str. 20), prostoru muzejních expozic, otázkám cirkulace návštěvníků (str. 22 sq.) atd. atd.

Podstatně menší pozornost (necelé dvě strany 28 a 29) je – podle názoru oponenta – bohužel věnována „*exponátům*“, tedy oněm většinou movitým věcem – muzejním sbírkovým předmětům – které tvoří základní složku právě muzejních prezentací a které z nich činí unikátní, nesouměřitelné a nezastupitelné akce, kterou nelze v jiných druzích prezentačních aktivit (včetně prezentace kulturního dědictví) dosáhnout.

Naopak větší prostor je určen např. „*pozadí exponátů*“ (str. 29 sq.), multimediálním prostředkům, interaktivním prvkům a simulacím, které však nejsou výlučným prostředkem muzejních výstav a expozic.

Mnohem zajímavější a přínosná je podle mého názoru druhá část předložené práce – konkrétně výzkum prezentace v současných expozicích muzeí ČR, tedy 5. kapitola.

Zde autorka sleduje celkem 30, vesměs stávajících expozic, přičemž způsob výběru právě těchto konkrétních akcí uveden není. Tuto skupinu člení dle tematiky na expozice historické, archeologické, národopisné, muzea volného umění, expozice užitého umění a technická muzea.

Jedná se o expozice ve 23 institucích a zastoupena jsou muzea národní, zemská, velká regionální („krajská“), místní, soukromá (podnikové).

Společným znakem vybraných expozic je, že vesměs vznikly v posledních cca 15 letech, s výjimkou několika expozic z 80. a 90. let minulého století (Pravěk Moravy v MZM v Brně, 1993 expozice pravěku v Písku a užitého umění v Liberci) a „původní“ umělecko-průmyslové expozice z r. 1884 v Městském muzeu v Čáslavi.

S jistou mírou zjednodušení lze tedy považovat tuto množinu za jistý vzorek muzejního výstavnictví po roce 2000.

Pro jednotlivé expozice zpracovává autorka unifikovaný popis, zahrnující např. datum vzniku/otevření, sleduje „podání“, použitý výstavní nábytek, umístění exponátů, podobu a obsah textů, doplňkové materiály, použití multimedií, interaktivních prvků a simulací, jiné výrazné prvky a konečně nabídku dalších služeb pro návštěvníky (např. bezbariérovost, jazykové mutace textů, možnost odpočinku v expozicích, programy pro dětské návštěvníky apod.)

Na základě těchto dílčích souborů dat se pak pokouší stanovit společné znaky jednotlivých typů expozic – např. u historických prezentací je to doba jejich vzniku, převažující dokumentované podání, problematická kvalita grafického zpracování textů, sleduje míru využití multimediálních prostředků, bezbariérovost, existenci doprovodných programů pro děti. Na základě srovnání těchto formálních znaků pro ni pak vychází jako nejlépe hodnocená expozice ve Vlastivědném muzeu v Oloumouci. Způsob vzájemného porovnávání je podobný i u dalších typů expozic.

Bohužel téměř nic se zde nedozvíme o obsahu těchto expozic, o ani o způsobu prezentace kulturního dědictví či obecněji - zvoleného tématu.

Naopak je věnována pozornost užití multimedií (např. herním konzolám v expozici Jede traktor v Národním zemědělském muzeu v Praze – str. 102), přičemž není ani naznačeno, nakolik právě tato zařízení učiní z návštěvy této expozice zajímavou atraktivitu pro diváky apod.

Zřejmě jako zdařilý způsob interaktivity uvádí autorka možnost vyfotit se v téže expozici na jednom z vystavených traktorů (str. 102). Její názor, jaký ohlas, případně perspektivní přirozenou „úctu“ k dotyčnému traktoru či historickým muzejním exponátům obecně tato možnost např. u rozjívených adolescentů vyvolá, poněkud postrádám.

Na druhé straně za přínosné považuji autorčino upozornění na prosazující se tendenci u části vybraných muzejních expozic (zejména u muzeí technických, národopisných, částečně i historických a archeologických), a sice na „autentické podání“, které „představuje artefakty v jejich původním prostředí“ (str. 15).

Tyto příklady nachází zejména v různých národopisných expozicích (srv. např. str. 46). Podobně hodnotí i stylizované prostředí „tiskárny“ v Národním technickém muzeu v Praze (srv. obr. 67 a 68) a pokus o „...vystavení exponátu v simulovaném autentickém prostředí“ (viz obr. 70).

Nezodpovězenou však zůstává otázka, jak tyto snahy vnímají muzejní návštěvníci, nakolik umocňuje či naopak znehodnocuje jejich vnímání vystavených exponátů, které tvoří (resp. měly by tvořit) základ té které expozice.

Podobně diskutabilní je, kam v tomto zdokonalování (je-li možné zde mluvit o zdokonalování) „reality“ jít, zda by nakonec např. expozice historických lokomotiv neměla být prezentována výhradně na železniční trati či v nádražním depu, vraky automobilových veteránů pouze v polorozpadlých stodolách apod.

Odtud je již jen krůček k absurdní situaci pobíhajících skutečných („skutečných“?) krys a myší ve stockholmském Skansenu na konci 19. století tak, jak je zaznamenal F.A.Šubert.

Opačnou tendencí v systému muzejních expozic – a autorka ji správně zaznamenává – je upozadování/potlačování realistických prvků přímo nesouvisejících s vystavovanými exponáty. To je možné vysledovat v hodnocení tří typů používaných figurín, kde autorka preferuje figuríny bez obličejů, resp. jednobarevné, které („...působí realisticky, ale decentně.../! – zvýraznil Z.Z.“ (str. 45), případně zcela „bez tváře“ (str. 45), zřejmě myšleno spíše bez hlavy.

Zde poněkud postrádám argumentaci pro hodnocení umístění figurín, kde za „nejhorší“ považuje umístění ve vitrínách, „...v lepším případě v dioramatu....a v nejlepším případě volně v prostoru...“ (str. 45)

Tento „minimalismus“ a jeho působivost autorka zvýrazňuje v muzeu v Chebu (v údajném pokoji, kde skončil Albrecht z Valdštejna) ve scéně jeho zavraždění - zde dokonce zcela BEZ figurín (str. 41) a podobně hodnotí sugestivnost scény bez figurín v balzamovací komoře Klementa Gottwalda v podzemních prostorách Národního památníku na Vítkově v Praze (str. 42) – zde v původním autentickém prostředí.

Velikou předností předložené práce je rozsáhlá a kvalitní fotografická příloha, která je hojně využívána k doložení a ilustraci vylovených tezí či názorů.

Z á v ě r:

Zejména pro rozsah a záběr, velmi kvalitní obrazovou přílohu i dílčí pokusy o formulování vlastních závěrů hodnotím práci velmi pozitivně.

Zároveň musím konstatovat, že podle mého názoru otázka možností muzejní prezentace kulturního dědictví (jak je předjímana názvem studie) zůstala ještě poněkud mimo rámec předloženého textu.

Přesto bych vzhledem k závažnosti tématu i jeho široké faktografické bázi považoval za vhodné (po jistých nutných úpravách a zhuštění textu) jeho publikování v okruhu Asociace muzeí a galerií ČR, případně na nějakém odborném fóru tohoto oboru.

Práci **doporučuji k obhajobě.**

V Hradci Králové dne 26. ledna 2016

PhDr. Zdeněk Zahradník, oponent, v.r.